

Rapport

Datum: 26 juni 2006

Rapportnummer: 2006/227

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat ambtenaren van het regionale politiekorps Utrecht op 2 april 2004 nodeloos en excessief geweld tegen hem hebben gebruikt.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 2 april 2004 vond er aan de Waterlinieweg te Utrecht een alcoholcontrole van het regionale politiekorps Utrecht plaats. Naar aanleiding van die controle werd verzoeker door een politieambtenaar aangehouden op verdenking van overtreding van artikel 8 van de Wegenverkeerswet 1994. Daarbij escaleerde de situatie zodanig dat er door politieambtenaren geweld werd gebruikt tegen verzoeker. Verzoeker liep als gevolg van dat geweld ernstig letsel in de vorm van een gebroken rechterarm op tengevolge waarvan operatief ingrijpen noodzakelijk bleek en er sprake is van blijvend letsel.

2. Verzoeker klaagde bij brief van zijn raadsman van 12 mei 2004 bij de korpsbeheerder over de wijze waarop de politieambtenaren zich op 2 april 2004 tegenover hem hadden gedragen. De plaatsvervangend chef van het District Tolsteeg deelde bij brief van 13 september 2004 aan verzoekers raadsman mee dat er geenszins sprake was geweest van nodeloos en excessief politiegeweld en dat verzoeker het optreden door eigen gedrag over zich had afgeroepen.

3. Verzoeker was het niet eens met de reactie van de plaatsvervangend chef van het District Tolsteeg en verzocht bij brief van zijn raadsman van 17 september 2004 de korpsbeheerder om een formele behandeling van zijn klacht. Naar aanleiding daarvan werd door de Commissie voor de Politieklachten op 24 november 2004 een hoorzitting gehouden, waarbij verzoeker, de betrokken politieambtenaren en twee getuigen werden gehoord. De commissie bracht bij brief van 16 december 2005 advies uit aan de korpschef terzake de klacht. De korpschef volgde dat advies en verklaarde bij brief van 21 december 2004 de klacht namens de korpsbeheerder niet gegrond.

4. Verzoeker was het met de reactie van de korpschef evenmin eens en verzocht bij brief van zijn raadsman van 6 mei 2005 de Nationale ombudsman een onderzoek in te stellen naar de wijze waarop de politieambtenaren zich op 2 april 2004 tegenover hem hadden gedragen.

I. Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat de politieambtenaren nodeloos en excessief geweld tegen hem hebben gebruikt. Verzoeker bracht in dit kader naar voren dat hij in afwachting van het transport naar het politiebureau een sigaret wilde opsteken. Toen een van de

politieambtenaren zei dat er niet mocht worden gerookt, vroeg hij waarom dat niet mocht en maakte hij aanstalten om zijn sigaret aan te steken. Daarop zei de politieambtenaar nogmaals dat er niet mocht worden gerookt en maakte een slaande beweging in zijn richting. Hij schrok daarvan en probeerde de beweging af te weren. Daarbij raakte hij per ongeluk de pet van de politieambtenaar, die als gevolg daarvan op de grond viel. Direct daarop werd hij van achteren door een andere politieambtenaar gegrepen. Vervolgens sprongen er nog drie tot vier politieambtenaren bij en werd hij met een soort tacklebeweging op de grond gesmeten. Hij schreeuwde het onmiddellijk uit van de pijn en riep dat zijn arm uit de kom was. De politieambtenaren bleven echter bovenop hem liggen en trachtten zelfs nog handboeien om zijn gewonde arm te doen. In het ziekenhuis bleek uiteindelijk dat zijn arm niet uit de kom was, maar gebroken.

2. Verzoeker legde bij zijn verzoekschrift aan de Nationale ombudsman onder andere een schriftelijke verklaring van zijn vriendin S. over. Daarin bracht S. naar voren dat toen verzoeker een sigaret wilde opsteken, zij een van de politieambtenaren tegen hem hoorde zeggen dat hij niet mocht roken. Zij hoorde verzoeker daarop zeggen dat hij niet wist waarom hij niet mocht roken en zag dat hij de sigaret wilde aansteken. Plotseling zag zij de politieambtenaar zijn hand uitsteken naar het gezicht van verzoeker, waarschijnlijk om de sigaret uit zijn mond te slaan. Ze zag dat verzoeker daarvan schrok en een afweerbeweging maakte, waardoor de pet van het hoofd van de politieambtenaar viel. Direct daarna werd verzoeker beetgepakt door een politieambtenaar die achter hem stond of ergens in de buurt. Onmiddellijk sprongen drie tot vier politieambtenaren boven op verzoeker en smeten hem met een enorme klap op de grond. Ze hoorde verzoeker vervolgens direct schreeuwen van de pijn en roepen dat zijn arm pijn deed en uit de kom was.

3. De korpsbeheerder acht de klacht niet gegrond. Hij wees in reactie op de klacht op het door de klachtencommissie gegeven advies en het door de korpschef gegeven eindoordeel en merkte daarbij op dat er geen feiten of omstandigheden bekend waren geworden die hem aanleiding gaven een andere zienswijze te geven op dat eerder gegeven oordeel.

4. In het genoemde advies stelde de commissie op grond van de hoorzitting en de in het klachtdossier gevoegde stukken vast dat de politieambtenaar verzoeker had gevraagd geen sigaret op te steken en dat verzoeker daarop had gezegd dat hij dat zelf wel uitmaakte en de politiepet van het hoofd van die politieambtenaar had geslagen. Toen verzoeker vervolgens slaande bewegingen bleef maken, had de politieambtenaar hem met gestrekte arm op afstand gehouden. Vervolgens had één andere politieambtenaar verzoeker met een nekklem vastgepakt en naar de grond gebracht. Daarbij waren die politieambtenaar en verzoeker echter uit balans geraakt en ten val gekomen. Vervolgens overwoog de commissie in dat advies dat het uit balans raken en als gevolg daarvan ten val komen niet opzettelijk was gebeurd en dat het toegepaste geweld niet nodeloos en excessief was geweest. Verzoeker was als gevolg van zijn gedrag, opstelling en

handelingen na zijn aanhouding vastgepakt om hem de handboeien aan te leggen. Het letsel dat hij daarbij had opgelopen, was naar het oordeel van de klachtencommissie niet veroorzaakt door toepassing van geweld, maar het gevolg geweest van het uit balans raken van verzoeker en de politieambtenaar en de val die daarop volgde.

5. De hoofdofficier van justitie te Utrecht wees in reactie op de klacht op de eerder door hem aan de chef van het District Tolsteeg en aan de klachtencommissie gestuurde brieven. In die brieven bracht de hoofdofficier van justitie naar voren dat hij op basis van de naar aanleiding van het incident opgemaakte geweldsrapportage van mening was dat het toepassen van fysiek geweld tijdens de aanhouding conform de Ambtsinstructie en op proportionele wijze was geschied. Het gegeven dat verzoeker hierbij letsel had opgelopen, was zijns inziens een ongelukkige samenloop van omstandigheden mede veroorzaakt door het verzet van verzoeker zelf.

6. Betrokken politieambtenaar J. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat toen verzoeker een sigaret pakte en in zijn mond stak, hij verzoeker vroeg of hij zo vriendelijk wilde zijn geen sigaret op te steken. Verzoeker reageerde daar geïrriteerd op en zei dat hij dat zelf wel uitmaakte. Hij vroeg verzoeker nogmaals of hij zo vriendelijk wilde zijn om niet te roken. Daarop sloeg verzoeker zijn politiepet van zijn hoofd. Verzoeker deed dit met een van beneden naar bovengaande armbeweging. Omdat hij het niet prettig vond dat zijn pet van zijn hoofd werd geslagen en zich op dat moment enigszins bedreigd voelde, gaf hij verzoeker een stevige duw naar achteren om zo de afstand tussen verzoeker en hem te vergroten. Verzoeker begon daarop te tieren en kwam met zwaaiende armen op hem aflopen. Hij kreeg de indruk dat verzoeker hem wilde gaan slaan. Om te voorkomen dat verzoeker hem zou raken, gaf hij hem een flinke trap. Direct daarop legde zijn collega P. met zijn rechterarm een zogenoemde nekklem bij verzoeker aan. Die klem was een techniek waarmee iemand op een gecontroleerde manier naar de grond kon worden gewerkt teneinde bijvoorbeeld de handboeien om te doen. Toen P. verzoeker naar de grond wilde brengen, kwamen ze echter samen ten val en landde verzoeker op zijn rechterschouder. P. begon verzoeker aan zijn linkerhand te boeien. Verzoeker gaf echter direct aan dat het erg veel pijn had in zijn rechterschouder. Daarop staakte P. het verder boeien van verzoeker. Verder verklaarde J. nog dat hij zeker wist dat hij niet had geprobeerd om de sigaret uit verzoekers mond te pakken en ook niet met een hand in de richting van zijn gezicht was gegaan.

7. Betrokken politieambtenaar P. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat zijn aandacht werd getrokken door een gesprek dat zijn collega J. voerde met verzoeker. Hij hoorde dat er sprake was van een woordenwisseling waarbij met stemverheffing werd gesproken. Toen hij keek zag hij verzoeker met zijn hand een slaande beweging maken in de richting van het hoofd van J. Daarbij sloeg verzoeker de politiepet van het hoofd van J. Het was volgens hem een beweging die van beneden naar boven ging. Hij zag dat J. direct nadat de pet van zijn hoofd was geslagen verzoeker een flinke duw gaf. Daardoor werd de afstand tussen J. en verzoeker vergroot. Vervolgens zag hij dat

verzoeker begon te schelden en met hevig zwaaiende armen op J. afging en hem begon te duwen. Gezien de agressieve houding van verzoeker besloot hij om onmiddellijk in te grijpen. Gelet op de snelle escalatie van de situatie was er naar zijn mening geen tijd en ruimte voor een waarschuwing in de richting van verzoeker. Hij wilde ten behoeve van de veiligheid van zijn collega's en hemzelf verzoeker naar de grond brengen teneinde hem onder controle te brengen en de handboeien om te doen. Hij pakte verzoeker daartoe met zijn rechterarm om het hoofd en boog hem voorover. Vanuit die positie kon iemand op een gecontroleerde manier naar de grond worden gewerkt door die persoon met het bovenlichaam naar beneden te drukken en dan zelf te knielen. Terwijl hij probeerde om verzoeker gecontroleerd naar de grond te werken, merkte hij dat ze plotseling uit balans raakten. Daardoor kwamen verzoeker en hij ten val en kwam verzoeker veel harder neer dan de bedoeling was. Verzoeker landde op zijn rechterschouder en hij viel half bovenop hem. Verzoeker riep direct dat hij pijn had in zijn rechterschouder. Hij pakte vervolgens de linkerarm van verzoeker en deed de handboeien om die pols. Hij voelde op dat moment dat er achter hem een collega bij kwam om te assisteren. Verzoeker vertelde hem daarop nogmaals dat hij zeer veel pijn had aan zijn rechterschouder en dat hij dacht dat die uit de kom was. Hij keek en zag dat het serieus was. Hij verwijderde daarna de handboeien van verzoekers linkerpols.

8. Getuige V. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat hij stond te wachten om naar het politiebureau te worden gebracht en op een gegeven moment zag hij dat verzoeker een sigaret opstak. De politieambtenaar die bij hem in de buurt stond, zei daarop tegen verzoeker dat hij niet mocht roken. Toen verzoeker zei dat hij dat zelf wel uitmaakte, zei de politieambtenaar nog een keer tegen verzoeker dat hij niet mocht roken. Verzoeker reageerde daar niet op en ging door met roken. De politieambtenaar probeerde vervolgens met zijn hand de sigaret uit de mond van verzoeker te pakken. Verzoeker duwde echter met zijn arm de hand van de politieambtenaar weg, waarbij de pet van de politieambtenaar op de grond viel. Hij zag dat de politieambtenaar verzoeker toen een flinke duw gaf. Verzoeker gaf de politieambtenaar daarop een duw terug. Hij zag vervolgens dat een van de aanwezige politieambtenaren verzoeker op zijn nek sprong en hard op de grond gooide. Hij hoorde verzoeker het direct uitschreeuwen van de pijn. Niettemin probeerde de politieambtenaar verzoeker de handboeien om te doen. Toen dat niet lukte doken er nog twee politieambtenaren bovenop verzoeker. Al die tijd kermde verzoeker van de pijn.

II. Beoordeling

9. Het gebruik van geweld en het boeien van een persoon betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam, welk recht is neergelegd in artikel 11 van de Grondwet (zie Achtergrond, onder 1.).

10. Op grond van artikel 8, eerste lid, van de Politiewet 1993 (zie Achtergrond, onder 2.) is een politieambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening bevoegd geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt (het proportionaliteitsvereiste) en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt (het subsidiariteitsvereiste). Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf. Verder is een politieambtenaar op grond van artikel 22 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (zie Achtergrond, onder 3.) bevoegd om een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd ten behoeve van het vervoer handboeien aan te leggen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

11. Nu de aanhouding door verzoeker als zodanig niet is betwist gaat de Nationale ombudsman er in deze zaak zondermeer vanuit dat verzoeker tijdens de alcoholcontrole terecht is aangehouden op verdenking van overtreding van artikel 8 van de Wegenverkeerswet 1994 en de politieambtenaren bij die aanhouding derhalve in de rechtmatige uitoefening van hun bediening waren.

12. De Nationale ombudsman stelt in deze zaak vast dat in afwachting van het vervoer naar het politiebureau er tussen verzoeker en politieambtenaar J. een geschil is ontstaan over het opsteken van een sigaret. Daarbij heeft verzoeker op enig moment met zijn hand de politiepet van het hoofd van politieambtenaar J. geslagen. Hoewel aan de hand van onder andere de verklaring van getuige V. in overweging wordt genomen dat verzoeker dit niet met kwade opzet heeft gedaan maar met die beweging wilde voorkomen dat de politieambtenaar de sigaret uit zijn mond zou pakken, acht de Nationale ombudsman het begrijpelijk dat politieambtenaar J. de handbeweging van verzoeker heeft ervaren als een plotselinge aanval. Gelet daarop heeft politieambtenaar J. in redelijkheid kunnen besluiten om verzoeker een flinke duw te geven ten einde een veilige afstand tussen hem en verzoeker te creëren. Ook stelt de Nationale ombudsman aan de hand van onder andere de verklaring van getuige V. vast dat verzoeker direct na die duw op politieambtenaar J. is afgekomen en daarbij ten minste een duwende beweging in diens richting heeft gemaakt. Gelet op die aanvallende beweging, heeft politieambtenaar J. in redelijkheid kunnen besluiten om verzoeker ter afwering daarvan een trap te geven. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman heeft politieambtenaar J. dan ook niet gehandeld in strijd met het recht op onaantastbaarheid van het lichaam.

13. Verder stelt de Nationale ombudsman aan de hand van onder andere de verklaring van getuige V. vast dat politieambtenaar P. verzoeker vervolgens in zijn eentje heeft beetgepakt en naar de grond heeft gewerkt ten einde hem de handboeien om te doen. Gelet op de snelle en agressieve wijze van escalatie van het conflict, heeft de politieambtenaar met het oog op de veiligheid van onder andere politieambtenaar J. daartoe in redelijkheid zonder voorafgaande waarschuwing kunnen besluiten. Met

betrekking tot de wijze waarop verzoeker naar de grond is gewerkt, merkt de Nationale ombudsman op dat een tackle een zodanige ongecontroleerde beweging is dat niet alleen voor de getackelde persoon maar ook voor degene die tackelt een serieus risico op lichamelijk letsel bestaat. De Nationale ombudsman acht het niet aannemelijk dat politieambtenaar P. in de gegeven situatie dat risico heeft willen nemen, temeer niet daar hij als politieambtenaar technieken heeft geleerd om iemand op een gecontroleerde wijze naar de grond te brengen. Hoewel in overweging wordt genomen dat verzoeker alsook de getuigen S. en V. de handelwijze van de politieambtenaar hebben ervaren als een tacklebeweging, gaat de Nationale ombudsman er in deze zaak vanuit dat de politieambtenaar heeft geprobeerd om verzoeker op een gecontroleerde wijze met behulp van een zogenoemde nekklem naar de grond te brengen. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman heeft politieambtenaar P. aldus niet gehandeld in strijd met het recht op onaantastbaarheid van het lichaam. Dat de politieambtenaar en verzoeker uit balans zijn geraakt en zodanig ten val zijn gekomen dat verzoeker zijn arm brak, valt zeer te betreuren maar doet aan de juistheid van het optreden van de politieambtenaar niet af.

De onderzochte gedraging is dan ook behoorlijk.

Slotbeschouwing

Nadat een alcoholcontrole voor verzoeker ongunstig is verlopen, ontstaan er schermutselingen tussen verzoeker en de politie die uiteindelijk ertoe leiden dat hij wegens een gebroken rechterarm in het ziekenhuis belandt. In een situatie als deze rijst de vraag of dat niet anders had gekund. Wegende alle verklaringen en omstandigheden is de Nationale ombudsman van oordeel dat twee factoren van overheersende betekenis zijn. In de eerste plaats het alcoholgebruik van verzoeker dat in ieder geval zijn rijvaardigheid beïnvloedde en in de tweede plaats het feit dat hij meende zelf te kunnen bepalen dat hij terwijl hij stond te wachten op vervoer naar het politiebureau voor een ademtest een sigaret zou kunnen opsteken. Roken is geen algemeen aanvaard sociaal gedrag en gelet op de situatie waarin verzoeker zich bevond kon de politie in redelijkheid de aanwijzing geven niet te roken. De opstelling van verzoeker blijkende uit het juist wel gaan roken terwijl hem gevraagd was dat niet te doen en afwerende handgebaren maken en zich verbaal stevig opstellen tegenover de politie heeft aanleiding gegeven tot een escalatie met een ongelukkige afloop. Het politieoptreden in deze situatie was fors, doch verzoeker had escalatie kunnen voorkomen door tijdig in te binden tegenover de politie.

Alcoholcontroles zijn in het algemeen belang en van verzoeker mag verwacht worden dat hij als burger mede bijdraagt tot het normale verloop van die controles en alles wat daarmee samenhangt.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van ambtenaren van het regionale politiekorps Utrecht, is niet gegrond.

Onderzoek

Op 9 mei 2005 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer M. te Utrecht, ingediend door de heer mr. M.W. Kox te Utrecht, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Utrecht. Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht (de burgemeester van Utrecht), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Daarnaast werd de betrokken politieambtenaren de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Die politieambtenaren maakten van deze gelegenheid geen gebruik.

In verband met haar verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld haar zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar haar oordeel reden was.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Tevens werden de betrokken politieambtenaren en een getuige gehoord.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder berichtte dat het verslag hem geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen. Verzoeker, betrokken ambtenaren en hoofdofficier van justitie gaven binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Het verzoekschrift aan de Nationale ombudsman van 6 mei 2005 met de daarbij behorende bijlagen.

De reactie van de hoofdofficier van justitie van 28 juni 2005 met de daarbij behorende bijlagen.

Het standpunt van de korpsbeheerder van 5 juli 2005 met de daarbij behorende bijlagen.

De reactie van verzoeker op dat standpunt van 2 augustus 2005.

De verklaring van de getuige V. van 24 oktober 2005.

De verklaringen van betrokken politieambtenaar J. en P. van 2 december 2005.

De reactie van verzoeker op die verklaringen van 27 januari 2006.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

2. Politiewet 1993

Artikel 8, eerste lid

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

3. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 22, eerste en tweede lid

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden."